ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ НОМИДАН ХАЛ КИЛУВ КАРОРИ

Когон шахри

2024 йил 18 март

Когон туманлараро иктисодий суди, судья Ф.Муродовнинг раислигида, судья ёрдамчиси М.Насуллоеванинг котиблигида, даъвогар вакиллари Ш.Раджабов (ишончнома асосида), А.Хотамов (ишончнома ва буйрук асосида)ларнинг иштирокида, даъвогар "ARK ECO TEXTILE CLUSTER" масъулияти чекланган жамияти манфаатида Ўзбекистон Савдо-саноат палатаси Бухоро вилояти худудий бошкармасининг жавобгар "SALOMOV XALIL CHORBOG'I" масъулияти чекланган жамиятига нисбатан такдим этган даъво аризаси буйича кузғатилган ишни Когон тумани солик инспекцияси биносида очик сайёр суд мажлисида куриб чикиб,

АНИКЛАДИ:

"ARK ECO TEXTILE CLUSTER" масъулияти чекланган жамияти (бундан буён матнда даъвогар ёки жамият деб юритилади) манфаатида Ўзбекистон Савдо-саноат палатаси Бухоро вилояти худудий бошқармаси (бундан буён матнда Палата деб юритилади) судга даъво аризаси билан мурожаат қилиб, "SALOMOV XALIL CHORBOG'I" масъулияти чекланган жамияти (бундан буён матнда жавобгар деб юритилади)дан 103.575.000 сўм асосий қарз, 18.643.500 сўм пеня ундиришни сўраган.

Суд мажлисида иштирок этган жамият вакиллари даъвони қувватлаб, унда келтириб ўтилган асосларни такрорлаб, судга даъво аризаси билан мурожаат қилингандан сўнг ҳам жавобгар томонидан қарздорлик бартараф этилмаганлигини билдириб, даъвони қаноатлантириб беришни сўрашди.

Суд мажлиси вақти ва жойи тўғрисида тегишли тарзда хабардор қилинган Палата ҳамда жавобгар, вакил иштирокини таъминлашмади. Бироқ, Палата даъво аризасида ишни ўзининг иштирокисиз кўриб чиқишни сўраган. Шу сабабли суд, ишни Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодекси (бундан буён матнда ИПК деб юритилади)нинг 128, 170-моддаларига асосан уларнинг иштирокисиз кўриб чиқишни лозим топади.

Суд, иш ҳужжатларини ўрганиб чиқиб, даъвогар вакилларининг тушунтиришларини тинглаб, қуйидаги асосларга кўра даъвони қисман қаноатлантиришни, қолган қисмини қаноатлантиришни рад қилишни лозим топади.

Даъво аризаси ва иш хужжатларидан кўринишича, тарафлар ўртасида 2023 йил 28 январда пахта хом ашёси ва уруғлик пахтани етказиб бериш ҳамда харид қилиш бўйича фьючерс шартномаси (бундан буён матнда шартнома деб юритилади) тузилган.

Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик кодекси (бундан буён матнда ФК деб юритилади) 357-моддасининг биринчи қисмига кўра, шартнома тузилган пайтидан бошлаб кучга киради ва тарафлар учун мажбурий бўлиб қолади.

Шартнома шартларига кўра, жавобгар даъвогарга ўзига тегишли бўлган ер майдонидан пахта махсулотини топшириш мажбуриятини, даъвогар эса етиштирилган махсулотни қабул қилиб олиш ва унинг ҳақини тўлаш мажбуриятини ўз зиммаларига олганлар.

ФК 465-моддасининг биринчи қисмига кўра, контрактация шартномасига мувофик қишлоқ хўжалиги маҳсулотини етиштирувчи қишлоқ хўжалиги маҳсулотини қайта ишлаш ёки сотиш учун бундай маҳсулотни харид қиладиган шаҳсга — тайёрловчига шартлашилган муддатда топшириш (топшириб туриш) мажбуриятини олади, тайёрловчи эса бу маҳсулотни қабул қилиш (қабул қилиб туриш), унинг ҳақини шартлашилган муддатда муайян баҳода тўлаш (тўлаб туриш) мажбуриятини олади.

Даъвогар томонидан жавобгарга ҳисобварақ-фактураларга асосан моддий техника ресурслари етказиб берилган, шунингдек аванс маблағлари, терим пули ва бошқа маблағлар тўлаб берилган. Бироқ, жавобгар шартнома мажбуриятларини лозим даражада бажармасдан олинган маҳсулотлар қийматини даъвогарга тўлиқ тўлаб бермаган. Натижада даъвогар олдида 103.575.000 сўмга қарздор бўлиб қолган.

Қарздорлик ихтиёрий равишда тўлаб берилмаганлиги сабабли жамият манфаатида Палата судга жавобгардан 103.575.000 сўм асосий қарз, 18.643.500 сўм пеня ундириш тўгрисидаги даъво аризаси билан мурожаат қилишга мажбур бўлган.

ФК 234-моддасининг иккинчи қисмига кўра, мажбуриятлар шартномадан, зиён етказиш натижасида ҳамда ушбу Кодексда кўрсатилган бошқа асослардан келиб чиқади. Ушбу ҳолатда тарафлар ўртасидаги мажбурият шартномадан келиб чиқкан.

ФКнинг 236-моддасига кўра, мажбуриятлар мажбурият шартларига ва конунчилик талабларига мувофик, бундай шартлар ва талаблар бўлмаганида эса иш муомаласи одатларига ёки одатда кўйиладиган бошка талабларга мувофик лозим даражада бажарилиши керак.

ФК 244-моддасининг биринчи қисмига кўра, агар қонунчилик ёки шартномада бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, мажбуриятни бажаришни кечиктиришга ёки уни бўлиб-бўлиб бажаришга йўл қўйилмайди.

Жавобгарнинг қарзи иш материалларидаги шартнома, солиштирма далолатнома, ҳисобварақ-фактуралар ҳамда даъвогар вакилларининг суд муҳокамасидаги тушунтиришлари билан тасдиқланади.

Даъвогарнинг суд мажлисида такдим этган ёзма маълумотномасига кўра, судга даъво аризаси билан мурожаат килинганидан сўнг хам жавобгар томонидан карздорлик тўлаб берилмаган. Суд, даъвогарнинг ушбу маълумотномасини инобатга олиб, даъвонинг асосий карз ундириш хакидаги талабини каноатлантиришни лозим топади.

аризасида, шунингдек жавобгардан "Хўжалик юритувчи Даъво субъектлар шартномавий-хукукий тўғрисида"ги фаолиятининг базаси **Узбекистон** Республикаси Қонуни (бундан буён Конун матнда юритилади)га асосан 18.643.500 сўм микдорда пеня ундириш талаби билдирилган.

ФК 260-моддасининг биринчи қисмига кўра, қонунчилик ёки шартнома билан белгиланган, қарздор мажбуриятни бажармаган ёки лозим даражада бажармаган тақдирда кредиторга тўлаши шарт бўлган пул суммаси неустойка хисобланади.

Қонун 32-моддасининг биринчи қисмида етказиб берилган товарлар (ишлар, хизматлар) ҳақини ўз вақтида тўламаганлик учун сотиб олувчи (буюртмачи) етказиб берувчига ўтказиб юборилган ҳар бир кун учун кечиктирилган тўлов суммасининг 0,4 фоизи микдорида, аммо кечиктирилган тўлов суммасининг 50 фоизидан ортиқ бўлмаган микдорида пеня тўлаши белгиланган.

Суд муҳокамасида аниқланган ҳолатларга кўра, пеня суммаси жавобгар томонидан мажбуриятни бажариш муддати кечиктирилган 45 кун учун 18.643.500 сўм миқдорида ҳисобланган.

ФК 333-моддасининг биринчи қисмига кўра, қарздор айби бўлган тақдирда, мажбуриятни бажармаганлиги ёки лозим даражада бажармаганлиги учун, агар қонунчиликда ёки шартномада бошқача тартиб белгиланмаган бўлса, жавоб беради.

ФКнинг 326-моддасига мувофик, агар тўланиши лозим бўлган неустойка кредиторнинг мажбуриятини бузиш оқибатларига номутаносиблиги кўриниб турса, суд неустойкани камайтиришга ҳақли. Бунда қарздор мажбуриятни қай даражада бажарганлиги, мажбуриятда иштирок этаётган тарафларнинг мулкий аҳволи, шунингдек кредиторнинг манфаатлари эътиборга олиниши керак. Суд алоҳида ҳолларда қарздор ва кредиторнинг манфаатларини ҳисобга олиб, кредиторга тўланиши лозим бўлган неустойкани камайтириш ҳуқуқига эга.

Узбекистон Республикаси Олий хўжалик суди "Мажбуриятларни бажармаганлик ёки лозим даражада бажармаганлик учун мулкий жавобгарлик тўгрисидаги фукаролик конун хужжатларини кўллашнинг айрим масалалари хакида" 2007 йил 15 июндаги 163-сонли карори 4-бандининг биринчи ва иккинчи кисмларида, ФКнинг 326-моддасига мувофик суд карздор томонидан мажбуриятларнинг бажарилиш даражасини, мажбуриятда иштирок тарафларнинг этувчи мулкий ахволини, шунингдек кредиторнинг манфаатларини эътиборга олиб, неустойка микдорини камайтиришга хакли эканлиги, шу билан бирга неустойканинг энг кам микдори ФКнинг 327моддасида кўрсатилган фоизлар микдоридан кам бўлмаслиги лозимлигини эътиборга олишлари тўгрисида судларга тушунтириш берилган.

Суд, тўланиши лозим бўлган неустойка кредиторнинг мажбуриятини бузиш оқибатларига номутаносиблигини, тарафларнинг мулкий ахволини, ўз навбатида мажбуриятни бажариш хам жавобгар томонидан кечиктирилганлигини, шунингдек кредиторнинг манфаатларини эътиборга олиб, даъвонинг пеня ундириш тўгрисидаги талабини қисман, яъни 2.000.000 сўмга қаноатлантиришни, қолган қисмини қаноатлантиришни рад қилишни лозим топади.

ИПК 118-моддасининг биринчи, учинчи ва олтинчи қисмларида суд харажатлари ишда иштирок этувчи шахсларнинг қаноатлантирилган даъво талаблари миқдорига мутаносиб равишда уларнинг зиммасига юклатилиши, даъвогар тўлашдан белгиланган тартибда озод қилинган давлат божи, агар

жавобгар бож тўлашдан озод қилинмаган бўлса, қаноатлантирилган даъво талаблари микдорига мутаносиб равишда жавобгардан республика бюджети даромадига ундирилиши, агар даъвогар томонидан билдирилган неустойкани ундириш ҳақидаги талаб асосли бўлиб, бироқ унинг микдори қонунчиликда белгиланган ҳуқуқдан фойдаланилган ҳолда суд томонидан камайтирилган бўлса, суд харажатларининг камайтирилиши ҳисобга олинмаган ҳолда ундирилиши лозим бўлган неустойка суммасидан келиб чиққан ҳолда, суд харажатлари жавобгарнинг зиммасига юклатилиши лозимлиги белгиланган.

"Давлат божи тўғрисида"ги Ўзбекистон Республикаси Қонуни билан тасдиқланган "Давлат божи ставкаларининг микдорлари" 2-бандининг "а" кичик бандига кўра, мулкий хусусиятга эга даъво аризаларидан даъво бахосининг 2 фоизи микдорида, бирок БХМнинг 1 бараваридан кам бўлмаган микдорда давлат божи тўланиши лозим.

Суд, даъво қисман қаноатлантирилганлиги сабабли суд харажатларини жавобгар зиммасига юклашни, ундан даъвогар фойдасига олдиндан тўланган 34.000 сўм почта харажати, шунингдек Республика бюджетига 2.444.370 сўм давлат божи ундиришни лозим топади.

Юқоридагиларни инобатга олиб ҳамда ИПКнинг 118, 128, 170, 176-179, 180 ва 186-моддаларини қўллаб, суд

КАРОР КИЛДИ:

Даъво қисман қаноатлантирилсин.

Жавобгар "SALOMOV XALIL CHORBOG'I" масъулияти чекланган жамиятидан даъвогар "ARK ECO TEXTILE CLUSTER" масъулияти чекланган жамияти фойдасига 103.575.000 сўм асосий қарз, 2.000.000 сўм пеня ҳамда олдиндан тўланган 34.000 сўм почта харажати ундирилсин.

Даъвонинг қолган қисмини қаноатлантириш рад этилсин.

Жавобгар "SALOMOV XALIL CHORBOG'I" масъулияти чекланган жамиятидан Республика бюджетига 2.444.370 сўм давлат божи ундирилсин.

Хал қилув қарори бир ойдан сўнг қонуний кучга киради ҳамда ижро варақалари берилади.

Хал қилув қарори устидан шу суд орқали Бухоро вилоят судига ҳал қилув қарори қабул қилинган кундан эътиборан бир ойлик муддат ичида апелляция тартибида шикоят бериш (протест келтириш) мумкин.

Судья

Ф.Муродов

